

י. ה. ברנר.

פרק ד.

מסביב לנקודה".

ירמיהו פיירמן הוא כלו ליד הריאליים, המציאותיים הם הולכים הסביבה, קרבן-העבר. העבר שלו, וכשלים ונופלים. יודעים הם כלם, כי עשהו למה שהיה: לפאראזיט במובן החיים כאן אי-אפשר שיתא להם איזה וחברתן, פרוטיותו אינה ממין זה של ערך" (מסביב לנקודה") אבל לנקוף הולכי - בטל, המפקים, משתעמים, מתיחסים באדישות לסביבתם, לעמם ואינם נפרדים לעולם מהספה שהם משתרעים עליה. אדרבא: הלא ראינו כי ירמיהו פיירמן דואג ושואף לעבודה בסביבה שלו, הוא מאן להיות דק סוקר ומביט בלבד. אבל מצד אחד בא הלקוי הנפשי שבו מעברו אל תוך הסביבה, ומצד השני - החכרה, כי כל רגשותיו, שאיפותיו, האידיאלים, הענינים והפרו- בלימות המציקים לו מיותרים הם בתוך סביבה זו - עושים אותו ל"איש מיותר" כאן ומולידים בו שאיפות רחבות, טפשיות, שאין הוא בעצמו יודע את מהותן ומשמעותן. כזה הוא, והילד הגדול ירמיהו פיירמן, וכזה הוא גם הילד, שנחבגו שבו, יעקב אברהמזון, הגבור הראשי של "מסביב לנקודה". גם יעקב אברהמזון הוא אחד מאלה המרגישים בקרבם את החומר הנחוק בשביל העבודה, אבל אין הם משתמשים בחומר הזה בפועל. ירמיהו פיירמן ייעקב אברהמזון שנים שהם אחד הם. סחור סחור הם הולכים, טובבים את המרם, - מחנה העם העברי - ואינם נכנסים אליהם אינם נכנסים - משום שהבנייה הלא דורשת לעשות איזה צעד מעשי, ממשי, ולזה נחוק טרץ, אבל כל זאת הם נסרים. עוד יותר: הם גם יראים מפני הנקודה, שאליה הם שאומים. גלם ופנים, לאהו דקא בקרני הצווי המחולט" (לפי דברי ברנר באחד מספריו) - ולעם עמם, בחיים הממשיים.

ובחייהם הפרטיים? גם שם הם לקיים, רצוצים ותלושים. יעקב אברהמזון זון עוקר את מקום מגורו לא רק מפני ש"החיים פה אינם שווים כלום", כי אם גם מפני ש"שם" יראה את חיה. אבל שם - לבא לפומא לא יגלה את אהבתו זו. אדרבא: אברהמזון בוש מפני הצד הזה. הוא מתאמץ תמיד לרכו ולחפנינו" (מסביב לנקודה). שם, בעיר החדשה, יסבול עוני ומחור ומחוקת, אבל אין זה מעסיקו הרבה: לו רק דבר אחד חשוב וסלא-ערך, והדבר הזה הוא - העם העברי. הוא מביט על עצמו ככל אחד המלוצים, העברים הפעידים, בני העתיד, והוא מלא אמונה טפחה וחכמה לעבוד לטובת

עמו האומלל. הוא מאמין בתנועת התחיה, שהחלה לפעם בתוך העם, ומה מנו יהלוך, אם יסבול עוני, דחקות ויסורי-גוף. אמונתו היא לעת-עתה עדיין עורת, אכסטזית - בלי הכרה ברורה ובלי דין-וחשבון מסוים. הלא ככה הם דבריו: "אם תשאלוני - מה לעשות? חוששני שלא אדע לענות תשובה קצרה וברורה" (שם). אברהמזון הוא צעיר עברי עם עינים חולמות, רוח סוערה, שואפת ומקוה, מרגישה ותוססת. כשעש הספק מתחיל לנסס אותו הוא משתדל להרחיקו, לגרשו: "מה? תולעי היאוש? שקר הדבר! חנה הקרח של הגלות השחורה כבר נודעו" (שם). אבל לשוא יגרש את תולעי-היאוש: כי אי-המעשיות שבו היא היא שונאו הכי מסוכן והכי-גורא, ואותו כבר לא יגרשו מהם הפיירמנים והאברהמזונים. אמנם, גדול ההבדל בין שניהם: פיירמן עודנו עומד ראשו ורובו בהיהדות העתיקה, הוא עודנו אסור בכבליה מה שאין כן באברהמזון. אין אנו רואים בו את זו המלחמה הפנימית שתהא נובעת מהתנגשות שני העולמות העבריים: העולם הישן והעולם החדש. ברנר אומר, אמנם, על אברהמזון שהוא התענה והתיגע לפרק מעליו סבל היהדות הישנה ולנתק את אזיקיה" (שם), אבל אין אנו רואים בספור את הענויים הללו כמו שראינום אצל ירמיהו פיירמן. אברהמזון, כמו שהוא לפנינו, סובל כבר ענויים אחרים, אחרים לגמרי: ענויי הנגוד בינו, לידי-העבר, והמובחר שבזודשים ובין זו הסביבה החדשה שאינה מספיקה את רוחו הגועשת. אבל למרות ההבדל הזה שרסוט אחד משותף לשניהם: כפיירמן, כן גם אברהמזון הוא הילד הגדול של העמק. הילד הגדול הזה עם ההזיה הילדותית שבו ירקיע שחקים ולא ילעם לב לרקע שמתחת לרגליו. בתנועת

התחיה העברית ימשוך את לבו, ביחוד, הצד הרוחני. הציוניות שלו תהיה רק נטיה רומנטית, היוצאת מן המחשבה והרגש - על דבר השכינתא בגלותא מבלי יסוד ברי וממשי תחתיה. זה "הילד הגדול" יתלבט בין רוחניותו המפשטית ואי-יכלתו להסתגל אל העבודה המעשית, הפעוטה, היום-יומית, הלוקחת מקום בראש בכל האגודות הציוניות (לא בוז שהוא היה נמצא בה), בכל אלו הכנופיות שהוא אברהמזון, מכנה אותן: "פשפשים אינ" טליגנטיים הסוחרים בתקון העולם והפטפטנים הנבזים" (שם). אמנם, לאט-לאט, יתעורר אברהמזון מרוחניותו: אימת - החיים היהודיים, ההכרה שרוחות וסערות וסופות שלג השתערו מכל מקום ומכל עברים (שם) תשללנה את רוחניותו. אבל מענין הוא, כי גם התעוררותו זו לא הולידה בו שאיפה חזקה ובריאה לעבודה מעשית, כי אם להיפך: הבטחון, התקוה, האמונה הכוזבירה והאופטימיות שלוו אותו בתהלה עוזבים אותו לגמרי והיאוש, שכה נלחם בו בכדי, ינצח. ואז, בהמצאו במצב-רוח כזה, כל מחשבותיו והוא בעצמו הם כחגבים בעיניו. הכל מתמוזז: חלומותיו, הזיותיו, כל הבגנים שלו בעבר, כל המגדלים הפורחים באויר שציר לו בדמיונו - כל זה גז ולפניו רק "מות, שעמום וריח של ביו-הקברות" (שם). במקום "העם העברי הקם לתחייה" יראה רק "כת של קוראים פשוטים ובטלנים עם מחות עקומים ורגשות כהים" (שם). זכת-קוראים זו מולידה בו את השאלה: למי אני צמלץ בשביל מי אני כותב? כי אברהמזון טפח ונשא בלבו ספר "השוב" על דבר "היצירה העברית החדשה", ובהמצאו במצב-רוח מדוכא עשה אברהמזון מעשה ונגדליזם: הוא השליך את הכתביד לתוך האח הנועם

בלי גבוב מלים. ברמזים דקים מתאר ברנר את תמונת האוטו-די-פי תזאת: "תחית היצירה העברית בימינו... מלות גדולות, ברורות, מפוזרות. האש עלתה ולחכן... (שם). בזה סיים אברהמזון זון לא רק את "עבודתו הספרותית, כי אם גם את חייו: הוא, אברהמזון, האינטליגנט העברי, התלוש מן החיים זהידוע רק להזות, ושמידך גיסא - "החיים" העבריים ההוים בגולה אינם נותנים לו שום נקודה להאחו בה - הוא יעלה על המוקד עם נפשו הלוהטת: הוא יצא מדעתו. האינטליגנט העברי סובל; מחיים העכריים מעבירים אותו על דעתו. ירמיהו פיירמן נשאר קרח מבאן ומכאן; יעקב אברהמזון יצא מדעתו. אבל שם, בעמק, ישנו עוד טפוס אחד של אינטליגנט. לא הגדנו אינ-טליגנט, "עברי" ובכונה עשינו זאת: אמנם, גם האינטליגנט הזה נולד בעמק, אבל הוא יצא ממנו לגמרי. העם היהודי, השאלות הלאומיות אינן קיימות בשבילו. הוא, אוריאל דוידוב-סקי, הנהו איש "אויברסלי" ולא בן איזה לאום. ומה הוא גורלו? תשובתו של ברנר ברורה למדי: אם את ירמיהו פיירמן ואת יעקב אברהמזון מעבירה מן העולם הזה יהדותם, את האחד - העבר, ואת השני - ההוה, הנה על דוידובסקי מעיקה אי-יהדותו, או יותר נכון: תלישתו ממקורו. דוידוב-סקי, שכבר בהיותו בן ייח, צלל במעמקי הפילוסופיה הגרמנית, סובל "תמרורי זו הנשמה שכבר אין לה בעולמה כלום" (שם). דוידובסקי מתבודד אין לו ולכל "חבויא" ולא כלום. אחדים מהם מתייחסים אליו בבזו ובמשטמה נסתרה. הם קוראים לו: האליל האולימפי המדמה, כי הוא ואפסו עוד" (שם) אבל כלם מתבטלים לפניו, לפני זה האיש, שלא יכלו